

בש"פ 6613/16 - אליעזר ברלנד נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 6613/16

כבוד השופט י' דנציגר
אליעזר ברלנד

לפני:
המבקש:

נגד

מדינת ישראל

המשיבה:

בקשת רשות ערר על החלטת בית המשפט המחוזי
בירושלים מיום 18.8.2016 בעמ"ת 45343-08-16
שניתן על ידי כב' השופט ע' שחם

עו"ד אביגדור פלדמן; עו"ד רחל תורן

בשם המבקש:

עו"ד שאול כהן

בשם המשיבה:

החלטה

לפני בקשת רשות ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בירושלים מיום 18.8.2016 בעמ"ת 45343-08-16 (השופט ע' שחם).

רקע הצריך לעניין

1. ביום 29.7.2016 הוגש נגד המבקש כתב אישום המחזיק חמישה אישומים. בתמצית ייאמר כי בתקופה הרלבנטית שימש המבקש כרב ומנהיג קהילת "שובו בנים". במסגרת מעמד זה קיבל פונים רבים לפגישות אישיות שנועדו למתן הדרכה רוחנית, ייעוץ וברכות. בהזדמנויות שונות, ניצל המבקש את קיומן של פגישות אלה ואת מעמדו בקהילתו ובקרבת הפונים אליו לביצוע מעשים מיניים - שלא בהסכמה או תוך ניצול יחסי תלות, מרות או חינוך - בנשים ובקטינות (כמפורט באישומים 1-4). נוכח חשיפה חלקית של מעשיו הורה המבקש לשניים מחסידיו לפגוע בחושף. שניים אלו ביצעו הוראה זו והיכו את החושף (כמפורט באישום החמישי).

עמוד 1

בגין המעשים הללו הואשם המבקש בעבירה של מעשה מגונה בקטין תוך ניצול יחסי תלות, מרות וחינוך לפי סעיף 348(ד)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק) (שתי עבירות); מעשה מגונה שלא בהסכמה לפי סעיף 348(ג) לחוק (שלוש עבירות); תקיפה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 379 בנסיבות סעיף 382(א) ובצירוף סעיף 29 לחוק; ופציעה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 334 בנסיבות סעיף 335(א)(2) בצירוף סעיף 29 לחוק.

2. יוער בקצרה באשר להליכים שקדמו להגשת כתב האישום; כי ביום 20.2.2013 - בעיצומה של חקירה שהתנהלה בעניינו - עזב המבקש את הארץ וטס לשווייץ. על אף החקירה האמורה החל לעבור ממדינה למדינה, ובכלל זה מדינות שעמן אין לישראל הסכמי הסגרה, דוגמת מרוקו וזימבבואה; באפריל 2014 הגיע לדרום אפריקה; ובספטמבר של אותה שנה עבר להולנד. כפי שיפורט להלן, בהמשך עזב המבקש את הולנד ושב לדרום אפריקה; ובסופו של דבר הוסגר משם לישראל.

עוד יוער כי טרם הגשת כתב האישום הוארך מעצרו של המבקש מספר פעמים. בתקופה זו הורה בית משפט השלום בראשון לציון שלוש פעמים על שחרורו של המבקש לחלופת מעצר (בימים 21.7.2016, 25.7.2016 ו-27.7.2016). עם זאת, קיבל בית המשפט המחוזי מרכז-לוד עררים שהגישה המשיבה והותיר את המבקש במעצר מאחורי סורג ובריא (בהחלטות מימים 22.7.2016, 26.7.2016 ו-28.7.2016).

3. בד בבד עם הגשת כתב האישום (ביום 29.7.2016, כאמור) הגישה המשיבה בקשה למעצרו של המבקש עד תום ההליכים נגדו. עוד באותו היום הורה בית משפט השלום בירושלים על עריכת תסקיר בעניינו של המבקש והאריך את מעצרו עד להחלטה אחרת. ערר שהגיש המבקש נדחה ביום 1.8.2016 על ידי בית המשפט המחוזי בירושלים.

4. בהחלטה מיום 10.8.2016 עמד בית משפט השלום על התסקיר שהוגש בעניינו של המבקש, אשר היה שלילי בעיקרו, והעריך כי לא ניתן לשלול סיכון להתנהגות מינית פוגעת ונצלנית מצידו של המבקש; וכי קיימת רמת סיכון גבוהה להפרת תנאים מגבילים מצידו ולשיבוש מהלכי משפט. בסיכומו של דבר, לא בא שירות המבחן בהמלצה לשחרורו של המבקש ממעצר מאחורי סורג ובריא. במהלך הדיון העלה המבקש טענות רבות כנגד שירות המבחן והתסקיר שהוגש. על כן, הורה בית המשפט על הכנת תסקיר משלים שיידרש לטענותיו של המבקש. עוד התבקש שירות המבחן לבחון את עמדויהן של המתלוננות בתיק.

5. ביום 18.8.2016 הורה בית משפט השלום (השופטת ג' סקפה שפירא) על מעצרו של המבקש עד תום ההליכים נגדו. בדבריו, תיאר בית המשפט את התסקיר המשלים שהוגש, בו חזר שירות המבחן על הערכותיו האמורות ביחס למבקש וציין בשנית כי לא ראה לבוא בהמלצה על שחרורו ממעצר מאחורי סורג ובריא. עוד קבע בית המשפט כי שלוש עילות מעצר מתקיימות בעניינו של המבקש: מסוכנות; חשש לשיבוש מהלכי משפט; וחשש להימלטות מן הדין. בית המשפט המשיך וציין ביחס למפקחים שהוצעו על ידי המבקש כי על אף ש"לא ניתן להטיל בהם רבב" לא ניתן לתת אמון במבקש שיקיים את תנאי השחרור שיוטלו עליו. לבסוף, דחה בית המשפט את טענות המבקש בכל הקשור למצבו הרפואי תוך שהטעים כי הבעיות הרפואיות הנטענות לא מנעו ממנו להימלט מאימת הדין ולעבור בין מדינות שונות לאחר שעזב את ישראל.

6. בהחלטה נשוא הבקשה דנן, דחה בית המשפט המחוזי את עררו של המבקש. הוטעם כי המבקש נמלט במשך שנים ארוכות מאימת הדין בודעו על החקירה המתנהלת כנגדו, וכי עילת המעצר העיקרית המתקיימת בעניינו הינה החשש להימלטותו מאימת הדין. לצד זאת, נקבעו קיומן של שתי עילות המעצר הנוספות שקבע בית משפט השלום. עוד סמך בית המשפט המחוזי את ידיו על תסקירי שירות המבחן ועל המלצותיו השליליות, תוך שקבע כי קיים "קושי בסיסי" ליתן אמון במבקש. ביחס לטענות הרבות שהעלה המבקש בעניין זה, נקבע כי "בעיקרו של דבר, מדובר בטענות בעלות אופי וכחני ופולמוסי, אשר אינן נוטלות מן התסקיר את עיקר משקלו". לבסוף, נדרש בית המשפט למצבו הרפואי של המבקש והדגיש כי ניתן לקבל טיפול רפואי גם במסגרת שירות בתי הסוהר.

7. המבקש עותר כנגד החלטת בית המשפט המחוזי להותירו במעצר מאחורי סורג ובריח. ראשית, טוען המבקש כי העבירות המיוחסות לו הינן "בדרגת חומרה נמוכה" כך שתקופת המאסר הצפויה לו - כ-18 חודשים - עולה כמעט לכדי תקופת מעצרו (הכוללת, לטענתו, את חודשי מעצרו בדרום אפריקה במסגרת הליכי ההסגרה; ואת תשעת חודשי מעצרו עד תום ההליכים נגדו). שנית, ביחס לחשש להימלטותו מן הדין טוען המבקש כי הגיע לארץ מכוח החלטה עצמאית תוך ש"קץ בחיי נדודים" ואף שיתף פעולה "באופן מלא" עם חקירת המשטרה. שלישית, נטען כי בהחלטות קודמות בעניינו נקבעו מספר עובדות שגויות: כי עשה שימוש בדרכון מזויף; כי עזב את הארץ עת היה מודע לחקירה המתנהלת נגדו; וכי הורה לשניים מחסידיו להכות חסיד שלישי על מנת לשבש את החקירה ולמנוע מאחת המתלוננות להגיש את תלונתה. רביעית, המבקש מעלה טענות רבות כנגד שני התסקירים שהוגשו בעניינו. בין היתר, נטען כי ההערכות השליליות נובעות מהשונוות החברתית והתרבותית שבין קצינת המבחן שערכה את התסקיר לבין המבקש; וכי חלק מהקביעות שבתסקיר - ובכלל זה בכל הקשור לחלופת המעצר שהוצעה - אינן מבוססות כדבעי. לבסוף, מטעים המבקש את נסיבותיו האישיות ובפרט את מצבו הבריאותי.

8. בתגובתה מיום 5.9.2016, דוחה המשיבה אחת לאחת את טענותיו של המבקש. בתוך כך, סוקרת המשיבה את הליכי הסגרתו של המבקש וטוענת כי הצגת חזרתו לארץ ככזו הנובעת מרצונו הטוב "רחוקה מלשקף את המציאות כהווייתה". עוד מציגה המשיבה את התשתית הראייתית הלכאורית אשר הובילה, לדידה, לקביעות העובדתיות עליהן חולק המבקש. לבסוף, דוחה המשיבה את טענותיו של המבקש ביחס לשירות המבחן ותסקירי המעצר שהוכנו בעניינו, ובכלל זה את הטענות ביחס לחלופת המעצר שהוצעה.

דיון והכרעה

9. לאחר שעינתי בבקשה על נספחיה והאסמכתאות הרפואיות שצורפו לה ובתגובתה של המשיבה והאסמכתא שצורפה לה, הגעתי לכלל מסקנה כי דין הבקשה להידחות.

10. כבר עמדתי בעבר על כך שבקשות כגון דא תתקבלנה, לרוב, כאשר מתעוררת שאלה עקרונית או בעלת חשיבות ציבורית, כמו גם ב"מקרים מיוחדים" בהם מתקיימות "נסיבות חריגות". מקרים מיוחדים אלה כוללים מקרים בהם החלטת בית המשפט המחוזי איננה סבירה או פוגעת בזכויות הנאשם מעל למידה הדרושה על מנת להגן על האינטרסים הציבוריים [ראו: בש"פ 684/12 ברטל נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (31.1.2012)]; בש"פ 1772/15 קודש נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (24.3.2015)]. אין כל ספק כי המקרה דנן אינו מעלה שאלה עקרונית החורגת מעניינם של הצדדים ואשר הינה בעלת חשיבות ציבורית. לא זו אף זו, החלטתו של בית המשפט המחוזי מנומקת היטב, וצויינו בה הטעמים העיקריים למעצרו של המבקש מאחורי סורג ובריח. משאיזן בית המשפט כדבעי בין כלל השיקולים הרלבנטיים, נחה דעתי כי במקרה דנן אף לא קיימת פגיעה יתרה בזכויותיו של המבקש, שיש בה כדי להצדיק את קבלת הבקשה.

11. למעלה מן הצורך, אדרש בקצרה לגופם של דברים. כידוע, בית משפט הדין בבקשה להארכת מעצרו של נאשם עד תום ההליכים נגדו, בוחן את קיומם של שני רכיבים מרכזיים: ראיות לכאורה להוכחת אשמתו של הנאשם ועילות מעצר בעניינו (סעיף 21 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996) (להלן: חוק המעצרים). אף במקרים בהם מתקיימים שני רכיבים אלו, על בית המשפט לבחון האם ניתן להפחית את הפגיעה בנאשם ולהשיג את מטרות המעצר באמצעות חלופת מעצר הולמת (סעיף 21(ב)(1) לחוק המעצרים). את טענותיו של המבקש יש לראות כמבקשות לתקוף את קיומן של עילות מעצר בעניינו; ולהצביע על חלופת מעצר ראויה. אדון ברכיבים אלו כסדרם.

12. כבית המשפט המחוזי, שוכנעתי אף אני כי עילת המעצר העיקרית - אך לא היחידה - המתקיימת בעניינו של המבקש היא החשש להימלטותו מאימת הדין. למסקנה זו הגעתי אף מבלי צורך להכריע במחלוקות העובדתיות שהתגלעו בין הצדדים ביחס לשאלה האם ידע על פתיחת החקירה בעניינו טרם עזב את הארץ והאם הדרכון ששימש אותו זויף. די אם אומר כי המבקש לא סיפק הסבר המניח את הדעת לטענתה של המשיבה, לפיה לאחר שדחה בית המשפט העליון בהולנד את ערעורו על הכרזתו כבר הסגרה (ביוני 2015) וצו הסגרה בעניינו הועבר לשר המשפטים ההולנדי, נמלט המבקש ליעד בלתי ידוע. זאת, על אף ערבות בסך 50,000 יורו שהפקיד.

לא זו אף זו, מהחלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 28.7.2016 (השופט מ' ברנט) עולה התמונה העובדתית הבאה ביחס להליכי הסגרת המבקש מדרום אפריקה: המבקש נעצר במדינה זו ביום 7.4.2016; ביום 20.4.2016 הוכרז כבר הסגרה, בהסכמתו; ביום 28.4.2016 נדחתה בקשת המבקש לשחררו ממעצר ונקבע כי ישנה במעצר עד הסגרתו בפועל; ביום 7.6.2016 חתם שר המשפטים בדרום אפריקה על צו ההסגרה; ביום 17.6.2016 הגישו באי-כוח המבקש עתירה כנגד חוקיותם של מעצרו והחלטת ההסגרה; וביום 30.6.2016 הותר בית המשפט לערעורים את החלטת המעצר על כנה. עוד עולה מתגובת המשיבה כי ביום 13.7.2016 - לאחר שמשך המבקש את עתירתו נגד חוקיות צו ההסגרה שהוצא נגדו - נסללה הדרך להסגרתו בפועל. עניינו הרואות כי אין לקבל את טענות המבקש לפיהן "קץ בחיי נדודים" וחזר לישראל "מכח החלטה עצמאית", שעה שלמעשה נתן את "הסכמתו" להסגרתו - באמצעות חזרה מעתירתו כאמור - עת שהה כבר במעצר בדרום אפריקה ואף נדחו בקשותיו להשתחרר ממנו. מששוכנעתי כי מתקיים במקרה דנן חשש ממשי להימלטותו של המבקש מאימת הדין, איני רואה להידרש אף לשאר עילות המעצר המתקיימות בעניינו. על כן, אעבור עתה לבחון האם קיימת חלופת מעצר ראויה.

13. מושכלות יסוד הן, כי שחרור לחלופת מעצר תלוי, בין היתר, בשאלה האם ניתן לתת אמון בנאשם. שאלה זו נבחנת באמצעות בחינת עברו של הנאשם; התנהגותו במהלך האירועים מושאי כתב האישום; ונסיבותיו הפרטניות של כל מקרה ומקרה [ראו: בש"פ 7129/15 מדינת ישראל נ' גפני, פסקה 20 (28.10.2015)]; בש"פ 6056/14 נחמן נ' מדינת ישראל, פסקה 32 (23.9.2014)]. עוד נבחנת השאלה האם חלופת המעצר המוצעת תהווה מענה הולם לתכלית המעצר באופן "המתקבל על הדעת" [ראו: בש"פ 4658/15 פישר נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (9.7.2015)]; בש"פ 3648/14 מדינת ישראל נ' עביד, פסקה 7 (22.5.2014)]. במקרה דנן, סבורני כי צדק בית המשפט המחוזי בקובעו כי לעת הזו אין לשחרר את המבקש ממעצר מאחורי סורג ובריח. נוכח התנהלותו של המבקש עד כה - ובכלל זה שהותו הממושכת בחוץ לארץ; והמעשים המיוחסים לו באישום החמישי שבכתב האישום - שוכנעתי כי לא ניתן לתת בו אמון. תסקירי המעצר שהוגשו בעניינו - בהם נקבע, בין השאר, כי הינו אדם בעל יכולות ביטוי גבוהות; כריזמה; ויכולת גבוהה להשפיע על סביבתו ולנצלה לצרכיו- אך סטייה מהמלצות מסוג זה תיעשה רק באופן חריג ומטעמים כבדי משקל [ראו: בש"פ 660/15 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 8 והאסמכתאות שם (28.1.2015)].

14. כאן המקום אף לדחות מכל וכל את טענותיו של המבקש ביחס לתסקירי המעצר שהוגשו בעניינו. חזקה על שירות המבחן כי הוא עושה את מלאכתו נאמנה וכי פערים חברתיים ותרבותיים כאלו או אחרים אינם פוגמים בשיקול דעתו ובמקצועיותו. בבחינת למעלה מן הצורך, שבתי ועיינתי בשני התסקירים ולא מצאתי בהם כל רבב. אין כל יסוד לטענתו של המבקש כי שירות המבחן העריך "הערכות חפוזות" תוך "הדגשת פרטים שוליים חסרי משקל". ודאי וודאי שלא מצאתי כל זכר לאותה "נטייה לדמוניזציה ומיסטיפיקציה" אשר "אינה עומדת בקני מידה מדעיים" לה טען המבקש.

בתסקיר מיום 7.8.2016 מתוארת בהרחבה שיחתו של שירות המבחן עם המבקש. מן המתואר עולה, בין היתר, כי המבקש הכיחש כי קיים קשר מיני עם אישה מלבד אשתו; והתייחס בזלזול אל שתיים מן המתלוננות, תוך שקשר את תלונתן להיותן מכורות לסמים ומשויכות למשפחות המעורבות בפלילים. עוד צויין כי המבקש "היה מרוכז בהצגת יכולותיו והצלחותיו לאורך השנים". שירות המבחן העריך כי המבקש מרוכז בעצמו ובסיפוק צרכיו; אינו מקבל ונענה לגבולות

חיצוניים; וכי ההליך המשפטי המתנהל נגדו אינו מהווה עבורו גורם מרתיע. ביחס למפקחים שהציע המבקש, נקבע כי הם תופסים את המבקש "כדמות מיטיבה ושוללים מכל וכל את האפשרות שהיה מעורב בהתנהגות בעייתית". משכך, הם "אינם לוקחים בחשבון מצבי סיכון אפשריים", ובכלל זה את האפשרות כי המבקש יפר את תנאי שחרורו.

כזכור, בית המשפט המחוזי לא התעלם מטענותיו של המבקש ביחס לתסקיר זה, והורה על הכנת תסקיר משלים. בתסקיר המשלים מיום 16.8.2016 תיאר שירות המבחן כי שוחח עם מספר מתלוננות אשר תיארו את הלחצים המופעלים עליהן - בדמות הטרדות ואף אלימות - נוכח החלטתן להגיש תלונות כנגד המבקש. עוד תיארו "התנהלות כוחנית ואלימה של [המבקש - י.ד.], תוך יכולת גבוהה להפעיל את חסידי, אשר סרים למרותו, ללא פקפוק בבקשותיו". עוד חזר שירות המבחן על הערכותיו ביחס למבקש ולרמת הסיכון הנשקפת ממנו להתנהגות מינית פוגענית ונצלנית; להפרת התנאים המגבילים שיוטלו עליו; ולשיבוש מהלכי משפט.

הנה כי כן, הערכותיו של שירות המבחן מבוססות, בין היתר, על שיחתו עם המבקש ועם מספר מתלוננות; ועל בחינתו את המפקחים המוצעים. נהיר כי ההערכות ניתנו בכובד הראש הדרוש והושתתו על בסיס איתן. אף לא מצאתי בהערכותיו של שירות המבחן כל גוזמא, סתירה מהותית או בלבול ביחס לתפקידים של המפקחים. נוכח כל האמור, סבורני כי בצדק קבע בית המשפט המחוזי כי טענות המבקש בעניין זה הינן בעלות אופי וכחני ופולמוסי. בשולי הדברים אציין, כי החלטותיו של בית משפט השלום לשחרר את המבקש ממעצר מאחורי סורג ובריאח ניתנו טרם קבלת תסקירי המעצר. על כן, בניגוד לנרמז בבקשה, אין לתת להחלטות אלה משקל של ממש, ובפרט משקיבל בית המשפט המחוזי את עררי המשיבה על ההחלטות דנן.

15. לאחר שעיינתי באסמכתאות הרפואיות שצורפו לבקשה לא שוכנעתי כי יש בהן כדי להצדיק את שחרורו של המבקש ממעצר מאחורי סורג ובריאח. לא מצאתי באסמכתאות אלה - כמו גם בטענותיו של המבקש - ראייה לכך ששירות בתי הסוהר אינו מסוגל לדאוג כיאות למצבו הבריאותי. אף מבלי להידרש לפרשנות הנכונה של אסמכתאות אלה - עליה חלוקים הצדדים - עולה מהן כי על אף שהותו במעצר, נבחן המבקש תדיר על ידי מספר רופאים שונים ואף אושפז בבית החולים. מבלי להקל ראש במצבו הרפואי של המבקש, סמוך ובטוח אני כי שירות בתי הסוהר ימשיך לעשות כל אשר לאל ידו על מנת לדאוג לכך שאף בעתיד יזכה הלה לטיפול רפואי הולם וראוי.

16. אשר לעונש הצפוי למבקש היה ויורשע; אף אם הייתי מקבל את טענת המבקש - עליה חולקת המשיבה - כי העונש הצפוי לו הינו 18 חודשי מאסר "בלבד", אין בכך כדי להצדיק, לעת הזו, את שחרורו ממעצר מאחורי סורג ובריאח. זאת, בשים לב לכך שמצויים אנו בתחילתה של תקופת מעצרו עד תום ההליכים ובשלביו הראשונים של ההליך העיקרי, כאשר לטענת המשיבה "ענייננו אינו בתיק גדול שניהולו אמור להימשך זמן רב". למותר לציין, כי עם חלוף הזמן והימשכות ההליך העיקרי עומדת למבקש האפשרות להגיש בקשה לעיון חוזר בתנאי מעצרו.

17. סוף דבר, הבקשה נדחית איפוא.

ניתנה היום, י"ב באלול התשע"ו (15.9.2016).

ש ו פ ט
